

quibuscumque rebus, etiam profanis laicorum.

Nec obstat etiam text. in leg. *Si coloni*, Cod. de Agricol. & censi. lib. 11. Quia respondeo, quod ibi tales coloni fecerunt furtum vel vim ipsorum, aufugiendo sine voluntate domini; unde merito debent restitui priori domino vel possessori conditione ex illa leg. ad instar remedii recuperanda. Nec rursus obstat si replices, quod illud esset verum si ageretur contra ipsos colonos, vel alios tertios violentos possessores; sed ille textus presupponit quod possit agi contra quemlibet tertium, etiam bonae fidei possessorem: quod videtur contra text. cum materia in dict. leg. *Cum à te. ff. de Vi & vi armat.* Quia respondeo, quod quando vis committitur in re inanimata, non potest agi contra tertium bonae fidei possessorem, sed tantum contra principalem qui violentiam commisit: secus verò, quando violentia committitur in re animata, ut quia servus, vel colonus adscriptitius fecerint furtum ipsorum aufugiendo à domino; quia hoc casu, si reperiuntur penes alios, possunt indistinctè à possessoribus avocari remedio & conditione illius leg. *Si colonus*, ne in potestate eorum sit dominum sua possessione privare: argum. text. & eorum quae ibi notantur, in leg. 1. Cod. de Servis fug. & in leg. 1. §. *Per servum qui in fuga. ff. de Acquirend. posses.* & in leg. 3. §. *Nerva filius eod. titul.* & in leg. *Rem qua nobis eodem titul.* & istam solutionem & intellectum ponit ibi Lucas de Penna 4. column. in fin. & Bart. in dict. leg. *Rem qua nobis*, & ibi Socin. & alii DD. Abb. & Canonistae in dict. cap. *Sapè de Restit. spol.*

Ex quibus aperte & subtiliter patet in quaestione proposita, nullum subesse remedium possessorium anteriori possessori contra eum qui sine vitio reperitur rem possidere: & certè in puncto juris ista videtur verior opinio, licet superior sit aequior, & tenenda in practica. Quod intelligo, quando aperte constat primum amisisse jam possessionem, & secundum habere lapsu temporis vel alio modo: secus verò alias; quia cum semel primus habuit possessionem civilem, semper censetur continuata, argumento text. in leg. *Clam possidere. §. Qui ad nundinas. ff. de Acquirend. posses.* & in leg. *Si de eo. §. Si forte eodem tit.* & eorum quae ibi notantur; & per consequens competere interdictum *uti possidetis* pro conservanda ci-

(i) Pro complemento autem finaliter dico, quod praedicta procedant & habeant locum quando agitur hoc interdicto unde vi civiliter ratione possessionis ablata: secus verò si agatur criminaliter ad poenam propter violentiam commissam; quia tunc diversimodè punitur invasor, & sic delinquens, ut magistraliter suo loco dictum est in materia delictorum in capit. 4. de Providentia.

vili possessione, & in consequentiam fieret restitutio naturalis, ut supra dictum est interdicto *uti possidetis.* (i)

Item quaero, qualiter probetur possessio? in quo articulo magistraliter & resolutivè dico, quod potest probari sequentibus modis: Primò modo, quando probatur per testes vel instrumenta actus verus & naturalis, puta, ingressus in rebus immobilibus, vel apprehensio in rebus mobilibus, ut supra plenè & magistraliter in quolibet actu visum est. Secundò modo, quando probatur aliquis actus factus translative possessionis; de quibus plenè & magistraliter dictum est; vel probatur aliqua qualitas rei, ex qua resultet acquisitio & translatio possessionis sine aliquo actu vero vel ficto, ut in nostro casu & leg. scilicet, in rebus majoratus.

Tertiò modo, quando non probatur aliquis actus primordialis possessionis verus vel fictus, sed probatur quod quis habet & tenet aliquam rem: quia ex illa probatione facti & nudae detentationis resultat vera & liquida probatio iuridicae possessionis, modò testes per quos fit talis probatio sint rustici, modò periti; & modò sciant & cognoscant quod sit possessio, modò non. Ex quo deducitur & inferitur, quod bene sufficit testes deponere de aliquo nudo actu facti, quem percipiunt sensu corporeo, si ex eo resultat jus de quo quaeritur: & in expressò istam sententiam & conclusionem probat text. in leg. 1. ff. de Acquirend. posses. text. in §. *Adipiscemur ejusdem leg.* text. in leg. 3. eodem titul. text. in §. *Ex contrario*, ejusdem leg. ubi ex sola detentatione facti arguit & infert consultus ad veram & iuridicam possessionem: text. in leg. 3. vers. *Dare. ff. de Usufruct.* Confirmatur, quia probato aliquo actu, semper censetur probatum illud quod ex tali actu ex juris dispositione resultat: text. est in leg. *Illud. ff. de Acquir. her.* text. in leg. *Ad legatum*, & in leg. *Ad rem mobilem. ff. de Procur.* Confirmatur etiam ex definitione possessionis, quam supra suo loco deduxi: Et in terminis istam conclusionem tenet Gloss. finalis & ordinaria in leg. *Stipulatio ista, habere licere. §. Hac quoque in verb. Stipuletur. ff. de Verbor. oblig.* licet non ita fundet nec declaret: & ibi Bartol. Bald. Angel. Imol. Roman. Paul. Alexand. & Jas. & ultra omnes illam Gloss. dicit ibi unicam Rainer. qui notabiliter eam de-

cla-

clarat: illam etiam Gloss. ad hoc notat & commendat Bartol. in leg. 1. ff. *Si cert. per. 3. column. num. 14.* & ibi notat Bald. & communiter DD. idem Bartol. in tract. de Testam. 2. column. vers. *Testis dicit aliquem possedisse*, Bald. in leg. 1. Cod. de Servis fugit penult. column. n. 23. idem Bald. in leg. *Data opera*, 7. column. numer. 32. Cod. *Qui accus. non poss.* idem Bald. in cap. 1. §. *Possessiones*, 1. column. num. 4. de Pace constantia, in versic. *Feud.* Imol. & DD. in leg. *Qui vias*, §. 1. ff. de Damno infecto, & Innocent. in cap. *Cum olim*, la 2. column. 2. in fin. extra, de privilegiis, Anton. in capit. *Cum ad sedem, de Restit. spol. penult. column. num. 29.* & ibi notabiliter Abb. 7. column. num. 21.

Et in tantum hoc est verum, ut ex illa probatione facti resultet probatio possessionis naturalis, & etiam civilis, quia annexè & consequentivè juris dispositione ei accedit: & in expressò ita tenet & declarat Bald. in cap. *Cum causam*, 3. column. num. 13. extra, de testibus. Quia limita, nisi ex qualitate personae, vel ex natura subjectae materiae in qua testes deponunt, debeat praesumi contrarium; ut si testes deponunt servum, infantem, colonum, inquilinum, commodatarium, & depositarium habere & tenere aliquam rem: quia ex tali probatione non resultaret probatio possessionis, sed nudae detentationis: Et idem est, si constaret utramque possessionem vel aliquam earum esse ab alio occupatam; quia probatio detentationis non inferret probationem possessionis, argumento text. in leg. *Clam possidere. §. Qui ad nundinas*, supra, eod. cum materia, vel si testes deponant de aliquo actu apprehensivo possessionis junctim cum aliquo titulo vel contractu, ex quo non causatur nisi sola possessio naturalis, ut in fructuario, vel simili persona; vel sola civilis, ut in proprietario, vel simili: & in specie ita notabiliter tenet & declarat Anton. de Butr. in dict. cap. *Cum ad sedem de Restit. spol. penult. column. num. 29.* Bald. in leg. 1. Cod. *Commun. de Usucap. 1. column.* Alexand. in dict. leg. *Stipulatio ista habere licere. §. Hac quoque*, 1. column. Nunc verò singulariter extende istam communem opinionem, ut procedat etiam si testes deponant de diverso actu possessionis, ut quia unus deponit quod vidit Titium habere & tenere fundum, alius quod vidit arare, vel seminare, vel fructus percipere, vel alium diversum actum possessionis exercere: nam isti tales testes probant. Nec obstat si dicas, quod sunt singulares & non contestes: Quia respondeo, quod possessio est quoddam genus continens in se plures & diversos actus; unde licet isti testes sint singulares in illis actibus super quibus deponunt, tamen sunt

Anton. Gomez, ad Legem Taur.

contestes in probanda possessione in genere sumpta, quae ex istis actibus differentibus resultat: probat Gloss. valde notabilis & singularis in leg. *Actor*, Cod. de Probat. in glos. 3. ubi ponit regulam & doctrinam, quod genus in se potest probari per diferentes species, vel actus diversos & particulares: & ad hoc notat & commendat ibi Bald. 2. column. num. 4. Salyc. qui notabiliter loquitur 1. column. numer. 5. idem Salyc. in leg. *Testium*, Cod. de Testib. 8. quaest. & ibi Angel. 2. column. num. 8. Bald. in leg. de *Quibus*. Angel. notabiliter per text. ibi, in leg. 2. §. *Diem. ff. quemadm. testam. aper. 1. column. num. 2.* Joan. de Imol. notabiliter in leg. *Inter pares. ff. de Re jud. fin. col. in fin.* istam etiam comprobat Gloss. ordinaria in leg. *Ob carmen*, §. *fin. in glos. fin. ff. de Testibus*, ubi dicit, quod si quis intendat probare se possedisse, & unus testis dicat quod vidit eum possidere & actus possessionis exercere tali tempore, & alius testis dicat, quod vidit eum possidere & actus possessionis exercere alio diverso tempore, censetur bene probata possessio: & illam Gloss. ad hoc reputat ibi mirabilem Bartol. in fine, tenet etiam & commendat Bald. ibi tenet etiam & dicit perpetuo notandum Jacob. de Sanct. Georg. 3. column. numer. 16.

Quartò modo, quando probatur quem arare vel seminare fundum de cujus possessione quaeritur, vel in eo aedificare, vel aliquem alium usum exercere: quia eo ipso censetur probata possessio: ita probat text. notabilis in leg. *Vim facit. ff. de Vi, & vi armat.* & ibi communiter DD. text. in leg. 3. §. *Item videamus*, versic. *Etenim. ff. Uti possidetis*, notat etiam Gloss. ordinaria & ibi communiter DD. in leg. 3. Cod. *fin. regund.* Bartol. in leg. de *Arate*, 6. column. num. 11. ff. de *Minor.* Angel. de Aretin. ubi valde commendat in §. *Sic itaque Institut. de Action. 5. col. numer. 7.*

Quintò modo, quando probatur, quod quis percipiebat fructus ex re: text. in leg. *Titia*, in princ. ff. de Solut. & ibi notat Bartol. Ang. Paul. & communiter DD. text. in leg. *Pomponius. ff. Quibus modis ususfruct. amit.* & ibi Bald. & DD. Confirmatur, quia possessio causat acquisitionem fructuum, ut notatur per Gloss. & omnes Scribentes in leg. 3. §. *Ex contrario, supra isto tir.* ergo probato effectu, censetur probata ipsa possessio: Et in terminis nostris isto argumento utitur Bald. in leg. *Indicia*, Cod. de *Rei vendic. 2. col. num. 6.* Paul. de Caltr. in leg. 2. Cod. de *Acquir. possession. num. 3.*

Sextò modo, quando probatur, quod quis recipiebat mercedem vel pensionem rei ab aliquo tanquam colono vel inquilino; quia eo ipso cen-

Xx 2

se-

setur probata possessio ita probat text. notabilis in leg. *Qui universas*. §. *Quod per colonum*. ff. de *Acquir. posses.* & ibi notat Bartol. Alber. Paul. Imol. & communiter DD. text. in cap. *Cum venisset*, de *Restit. spoliat.* ibi: *Perceperunt annuam pensionem*, & ad hoc notat ibi Glos. ordinaria 2. *author.* Abb. Card. Anchar. & communiter DD. De quo articulo vide latius quæ dixi supra *ista leg.* In 5. *actu fact. possessionis*. Ex quibus sume practicam in formando articulos in probatione possessionis; nam debet articulare quod quis habet, tenet, & possidet talem fundum vel rem, cum arando, seminando, fructus colligendo, mercedes percipiendo, vel alia denique faciendo, & re illa utendo tanquam dominus possessor: & istam practicam & doctrinam ponit Angel. Paul. de Castr. & communiter DD. in *dict. leg. Titia*. ff. de *Solut.*

194 Postremò etiam & finaliter pro complemento materiæ quæro, an in causa & iudicio possessionis admittatur appellatio? Et in hoc articulo breviter & resolutivè teneo, quòd modò actum sit iudicio & remedio possessorio *adipiscenda*, modò *retinenda*, modò *recuperanda*, victus per sententiam non potest appellare: text. est expressus in generalitate sua in *leg. unic. Cod. Si de moment. posses. fuer. appellat.* cuius verba sunt, *cum de possessione & ejus momento causa dicatur. Et si appellatio interposita fuerit, tamen lata sententia sortiatur effectum*, & ad hoc notat Glos. ordinaria, Azor. notat *summarium* Bart. Bald. Salyc. *illius titul.* & communiter DD. probat etiam text. in *leg. Quisquis*, *Cod. Quar. appellat. non recip. text. in leg. Momentaria*, *Cod. Unde vi*, & istam conclusionem tenet magistraliter Bart. in *leg. 2. col. 2. ff. de Apellat. recup.* Angel. in *leg. Creditor*. §. *Jussus*. ff. *Appellat.* & ibi notat Imol. *fin. column.* Cin. & communiter DD. in *leg. 1. Cod. de Bonor. posses. secundum tabul.* *Speculat. in tit. de Apellat.* §. *In quibus*, 3. *column.* versic. 6. *non appellatur*. Cujus ratio est: quia talis sententia parit modicum præjudicium; cum de facili potest reparari in iudicio proprietatis: & ex ista ratione causa possessionis vocatur momentanea: ita Glos. ordinaria in *dict. leg. unic. in gloss. 2. in fin.* Bart. Cin. Jacob. Butr. Alb. & communiter DD. Bald. in *leg. 2. ff. de Appellat. recup.* 2. *column.* Bald. in *cap. 1. de Caupo. & propr.* 1. *column.* post princip.

Quod tamen notabiliter limita & intellige sequentibus modis: Primò quando tale iudicium est merè possessorium: secus si iudicium possessorium contineat admixtam causam proprietatis, ut quia agatur conditione ex *leg. Si quis in tantam*, *Cod. Unde vi*, quia tunc benè habet locum appellatio: ita tenet Glos. in *dict. leg.*

unic. in gloss. 2. & ibi Butr. Cin. Bart. Alber. & communiter DD. Secundò limita & intellige, præterquam si in tali iudicio possessorio quis est victus vel condemnatus in interesse, vel in fructibus: quia ab ista condemnatione poterit appellare; quia istud gravamen non est reparabile in iudicio proprietatis, argumento prædictorum iurium in ratione, & argumento regulæ text. in *leg. Et in majoribus*, *Cod. de Appellat.* & in expressò ita determinat Bald. in *dict. leg. unic. penult. column. num. 9.* & ibi Salyc. *fin. column. & quest.* Tertiò limita & intellige, præterquam si ante sententiam quis sentiat gravamen quod in definitiva non possit reparari, ut si iudex nolit recipere testes, vel nolit concedere terminum probationis, vel recipiat testes inhábiles; quia tunc poterit appellare: ita originaliter Guillel. in *leg. Si ex causa*, §. *Nunc videndum*. ff. de *Minor. tenet* etiam reputabile Bald. in *leg. Post sententiam*, *Cod. de Sent. & interlocut. omn. judic.* 2. *column. n. 8.* Angel. in *leg. Creditor*. §. *Jussus*. ff. de *Appel. in princ.* & ibi notat Imol. *fin. column.* Quartò limita & intellige, quando sententia valet & tenet: secus autem si sit nulla: quia tunc benè poterit victus agere de nullitate: ita probat text. in *clem. 1. de Re jud.* & tenet Bald. in *dict. leg. unic. penult. column. num. 12.* Salyc. 5. *column. num. 11.* idem Bald. in *leg. unic. Cod. Ne liceat in una ead. causa ter. provoc.* 2. *col. in 2. nor.* Jas. in *leg. 1. ff. de Just. & jur.* 4. *column. n. 6.* idem Jas. in *leg. 1. Cod. de Bon. pos. secundum tab. fin. column.* in *med.* Philip. Dec. ibi, 2. *col. in fin.* Quintò limita, præterquam si iudex admiserit appellationem; quia tunc valet & tenet appellatio, & causa debet suum finem habere: ita notat Bald. in *leg. Post sententiam*, *Cod. de Sent. & interl. om. jud.* 2. *column. num. 7.* quod dictum sequitur & reputat singulare Jas. in *leg. Patre furioso*. ff. de *His qui sunt sui, vel alien. jur.* 3. *column. num. 11.* idem Jas. *leg. 1. Cod. de Bon. posses. secundum tab. fin. column. num. 5.* Confirmatur ex his quæ posui in repetitione *leg. 1. de Publ. jud.* Sextò limita & intellige, ut procedat de jure civili: secus tamen est de jure canonico; quia benè habet locum appellatio in iudicio merè possessorio: ita probat text. in *cap. Significaverunt*, de *Testib.* & ibi notat Innoc. & communiter DD. text. in *cap. Cum ad sedem*, de *Restit. spoliat.* & ibi notat & tenet Glos. magna in *fin.* & ibi plenè & notabiliter Abb. *penult. column. num. 3.* post Antiquos, ubi dicit hanc esse communem opinionem; text. in *cap. Ex quo eodem titul.* & ibi communiter DD. text. in *clem. 1. de Sequest. pos. & fruct.* & ibi DD. text. in *clem. 1. de Caupon. & prop.* & ibi Scribentes: tenet etiam Glos. ordinaria in *cap. Ei qui*

qui appellat. §. de *Possessione* 2. *quest.* 6. & ibi Archid. & communiter DD. *Specul. in tit. de Appellat.* §. *In quibus*, 3. *column.* versic. *Sextò non appellatus*, & ibi Joan. Andr. Bald. in *dict. leg. unic. penult. colum. in princ.* & ibi Salyc. *penult. column. n. 6.* qui dicit, hanc esse communem opinionem. Hodiè tamen de jure regio eligitur media via: quia omninò non prohibetur appellatio, ut de jure civili; nec omninò & distinctè admittitur, ut de jure Canonico; sed disponitur, quòd si lata fuerint duæ sententiæ conformes, non habeat locum appellatio; aliàs verò sic: ita disponit l. 28. in ll. de *Madrid*, & *pragmatica* 31. *lib. Pragmat. fol. 40.*

TEXT. XLVI.

Todas las fortalezas que de aqui adelante se hicieren en las Ciudades, Villas, y Lugares, y heredamientos de Mayorazgo; y todas las cercas de las dichas Ciudades, Villas, y Lugares de Mayorazgo, assi las que de aqui adelante se hicieren de nuevo, como lo que se reparare, ó mejorare en ellas; y assimismo los Edificios que de aqui adelante se hicieren en las casas de Mayorazgo, labrando, é reparando, ò reedificando en ellas; sean assi de Mayorazgo, como lo son ò fueren las Ciudades, Villas, ó Lugares, y heredamientos, y casas donde se labraren. Y mandamos, que en todo ello succeda el que fuere llamado al Mayorazgo, con los vinculos, y condiciones en el Mayorazgo contenidas, sin que sea obligado à dar parte alguna de la estimacion, ò valor de los dichos Edificios à las mugeres del que los hizo, ni à sus hijos, ni à sus herederos, ni sucesores: pero por esto no es nuestra intencion de dar licencia, ni facultad para que sin nuestra licencia, ó de los Reyes que de nos vinieren, se puedan hacer, ò reparar las dichas cercas, y fortalezas: mas que sobre esto se guarden las leyes de nuestros Reynos como en ellas se contiene.

Id est:

Arces omnes qua deinceps edificabuntur in Urbibus, Oppidis, aut Locis, vel hereditatibus Majoratus; ac mœnia omnia prædictarum Urbium, Oppidorum, & Locorum Majoratus, tam ea qua de novo edificabuntur in posterum, quam quod in illis reficietur aut melius reddetur; atque etiam Edificia qua deinceps construentur in domibus Majoratus, reficiendo, instaurando, aut reedificando in eis; sint etiam Majoratus, quemadmodum sunt aut erunt ipsæ Urbes, Oppida, Loci, & hereditates ac domus in quibus sunt fabricata. Et

Anton. Gomez, ad Legem Taur.

precipimus ut in omne illud succedat qui ad Majoratum fuerit vocatus, cum Vinculis, & conditionibus in Majoratu contentis, nec sit obligatus ad solvendum aliquam partem estimationis aut valoris prædictorum Edificiorum uxoris illius qui ea edificaverit, aut liberis suis, aut heredibus, aut successoribus: verum per hoc non est mens nostra permittere licentiam aut facultatem, ut, absque nostra licentia, aut Regnum à nobis descendendum, possint edificari aut refici prædicta mœnia & arces: sed ut super hoc serventur leges nostrorum Regnorum juxta earum præscriptum.

COMMENTARIUM

In Legem XLVI.

SUMMARIUM.

- 1 An successor majoratus teneatur solvere expensas factas in re majoratus?
- 2 An bona fidei possessor recuperet sumptus & expensas factas in re aliena?
- 3 An fidei commissarius qui facit sumptum in re subjecta restitutioni, possit tales sumptus recuperare?
- 4 An ista l. sit justa & juridica?
- 5 An possit quis in sua propria re facere edificium? & in num. 14.
- 6 An & quando possit quis in sua re edificare ad libitum voluntatis?
- 7 Intellectus ad text. in leg. fin. §. fin. versic. *Sancimus*, *Cod. de Servit. & aqua.*
- 8 Si ille qui edificat, edificat principaliter ad damnum vicini, an possit destrui tale opus?
- 9 An in casu quo edificium noceat Ecclesie, an possit dominus edificii compelli vendere servitutem altius non tollendi?
- 10 An & quando possit quis facere molendinum in fluvio?
- 11 An civitas possit præstare licentiam faciendi molendinum in flumine?
- 12 Si quis habet molendinum in flumine, an possit alius facere aliud molendinum in eodem flumine?
- 13 An possit quis facere pontem super viam publicam?
- 14 An possit quis facere castrum vel fortalitium?
- 15 An possit quis reficere castrum vel fortalitium?
- 16 Veras intellectus ad istam l. 46.
- 17 Si sunt edificia publica, & egeant refectioe, an compellantur vicini de populo talia edificia reficere?
- 18 An & quando teneatur officialis de vitio operis?
- 19 An possit aliquis edificare in suo proprio solo, quando ex edificio est in domo alterius aliquid immissum?